

דף מקורות יהושע פרק ו-ז גפן ממצרים

1בראשית רבה (וילנא) פרשת לך לך פרשה לט

ארבעה הם שיצא להם מוויטיין בעולם, אררהם, ואעשך לגוי גדול יצא לו מוויטיין, ומהו מוויטיין שלו זקן וזקנה מיכן בחור ובתולה מיכן, יהושע (יהושע ו) ויהי ה' את יהושע ויהי שמעו בכל הארץ יצא לו מוויטיין בעולם מהו **שור מיכן וראם מיכן** עייש (דברים לג) בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו, דוד (ד"ה = דברי הימים = יד יז) ויצא שם דוד בכל הארצות יצא לו מוויטיין בעולם, ומה היה מוויטיין שלו מקל ותרמיל מיכן ומגדל מיכן... -+מרדכי (אסתר ט) כי גדול מרדכי בבית המלך ושמעו הולך בכל המדינות, יצא לו מוויטיין, ומה מוויטיין שלו שק ואפר מיכן ועטרת זהב מיכן

2רש"י דברים פרק לג פסוק יז

שורו - שכחו קשה כשור לכבוש כמה מלכים:

הדר לו - נתון לו שנאמר (במדבר כז, כ) ונתתה מהודך עליו:

וקרני ראם קרניו - שור כחו קשה ואין קרניו נאות, אבל ראם קרניו נאות, ואין כחו קשה, נתן

ליהושע כחו של שור ויופי קרני ראם:

3תלמוד בבלי מסכת מגילה דף י עמוד ב

כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער...+יהושע ה'+ ויהי בהיות יהושע ביריחו - וחרבו שלופה בידו. +יהושע ו'+ ויהי ה' את יהושע - וימעלו בני ישראל.

4מדבר שמואל (בובר) פרשה טז

[א] גפן ממצרים תסיע תגרש גוים ותטעה וגו' (תהלים פ' ט'), מה הגפן הזו אינה נטעת בערבוביא אלא שורות שורות, כך הן ישראל אינן חונין אלא דגלים דגלים, מה הגפן הזו בולשין תחתיה ואח"כ נוטעין אותה כך תגרש גוים ותטעה, מה הגפן הזו שומר שלה [עומד] למעלה הימנה, כך [ישראל שומר שלהן עומד למעלה מהן ומשירן /ומשמרן/ שנאמר] הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל (תהלים קכ"א ד), מה הגפן הזו שרביט אחד עולה ממנה והוא מכבש כל האילנות, כך הן ישראל צדיק אחד עומד מהן ושמו הולך מסוף העולם ועד סופו, ויהי ה' את יהושע ויהי שמעו בכל הארץ (יהושע ו' כ' ז), מה הגפן הזו יש בה יין ויש בה חומץ, זה טעון ברכה וזה טעון ברכה, כך הם ישראל על מדת הטוב ברוך הטוב והמטיב, על מדה אחרת ברוך דיין האמת, מה הגפן הזו יש בה יין ויש בה חומץ יש בה ענבים ויש בה צמוקים, כך הם ישראל יש בהם [בעלי] מקרא ומשנה, תלמוד ואגדות,

5מדבר שמות

עכר

דברי הימים א פרק ב

(ג) בְּנֵי יְהוֹדָה עָר וְאֹנָן וְשִׁלָּה שְׁלוֹשָׁה נֹלָד לוֹ מִבֵּית שׁוּעַ הַכְּנַעֲנִית וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוֹדָה רַע פְּעִינִי יִקְנָס וַיִּמְיֹתָהּ: ס

(ד) וַתִּמָּר פִּלְתוֹ יְלָדָה לוֹ אֶת פֶּרֶץ וְאֶת זָרַח כֹּל בְּנֵי יְהוֹדָה חֲמִשָּׁה: ס

(ה) בְּנֵי פֶרֶץ חֲצֵרוֹן וְחִמּוֹל: ס

(ז) וּבְנֵי כְרָמִי עֶכָר וְעֹכָר יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר קָעַל בְּחָרָם: ס

6עכב

זמרי

ויקרא רבה (וילנא) פרשת צו פרשה ט

ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרדע כלם חמשה זמרי ר' יהושע בן לוי אמר זה עכן ולמה קוראו זמרי שעשה כמעשה זמרי ורבנן אמרי שנזמרו ישראל על ידו

7תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מד עמוד ב

מנין שכיפר לו וידויו וכו'. תנו רבנן: מנין שכיפר לו וידויו - שנאמר +יהושע ז'+ ויאמר לו יהושע מה עכרתנו יעכרך ה' היום הזה, היום הזה אתה עכור, ואי אתה עכור לעולם הבא. וכתוב +דברי הימים א' ב'+ ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרדע כלם חמשה זמרי תרוייהו הוא עכן הוא זמרי רש"י חמשה. מאי כולם חמשה - כולן חמשה הן לעולם הבא, כתיב זמרי וכתוב עכן. רב ושמואל, חד

אמר: עכן שמו, ולמה נקרא שמו זמרי - שעשה מעשה זמרי. וחד אמר: זמרי שמו, ולמה נקרא שמו עכן - שעכן עונותיהן של ישראל.

8רש"י מסכת סנהדרין דף מד עמוד ב

מעשה זמרי - נואף, כדאמרן לעיל בא על נערה המאורסה, ועוד: שנענשו ונגפו ישראל בעווננו כמו שנענשו על ידי זמרי, דמתו עשרים וארבעה אלף, וכאן רובה של סנהדרין. עיכן - גלגל עליהם פקודות עיונותיהם, כעכנא זו שמתגלגלת בהיקף עגול.

9תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עו עמוד ב

והכתיב: +שמואל אי י"ז+ והאיש בימי שאול זקן בא באנשים, ואמר רב ואיתימא רבי אבא: זה ישי אבי דוד, שנכנס באוכלוסא ויצא באוכלוסא! ה"ק שאול: אי מפרץ אתי, אי מזרח אתי? אי מפרץ אתי - מלכא הוי, שהמלך פורץ לעשות דרך ואין ממחין בידו, אי מזרח אתי - חשיבא בעלמא הוי.

10חטאיו של עכן
חטא ישראל מה היה חטאם

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מג עמוד ב

משנה. היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות, אומרים לו: התודה, שכן דרך כל המומתין מתודין, שכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא. שכן מצינו בעכן, שאמר לו יהושע +יהושע ז'+ בני שים נא כבוד [לה'] אלהי ישראל ותן לו תודה, +יהושע ז'+ ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי וכזאת וכזאת וגוי. ומנין שכיפר לו וידויו - שנאמר +יהושע ז'+ ויאמר יהושע מה עכרתנו יעכרך ה' ביום הזה, ביום הזה אתה עכור, ואי אתה עכור לעולם הבא. ואם אינו יודע להתודות - אומרים לו: אמור תהא מיתתי כפרה על כל עונותי. רבי יהודה אומר: אם היה יודע שהוא מזומם אומר: תהא מיתתי כפרה על כל עונותי חוץ מעון זה. אמרו לו: אם כן יהו כל אדם אומר כן, כדי לנקות עצמו.

גמרא. תנו רבנן: נא - אין נא אלא לשון בקשה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא ליהושע +יהושע ז'+ חטא ישראל, אמר לפניו: רבונו של עולם, מי חטא? אמר ליה: וכי דילטור אני? לך הפל גורלות. הלך והפיל גורלות, ונפל הגורל על עכן, אמר לו: יהושע, בגורל אתה בא עלי? אתה ואלעזר הכהן שני גדולי הדור אתם, אם אני מפיל עליכם גורל - על אחד מכם הוא נופל. אמר לו: בבקשה ממך, אל תוציא לעז על הגורלות, שעתידיה ארץ ישראל שתתחלק בגורל שנאמר +במדבר כ"ו+ אך בגורל יחלק את הארץ. תן תודה. אמר רבינא: שחודי שחדיה במילי: כלום נבקש ממך אלא הודאה? תן לו תודה והיפטר. מיד: ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי. אמר רב אסי אמר רבי חנינא: מלמד שמעל עכן בשלשה חרמים: שנים בימי משה ואחד בימי יהושע, שנאמר כזאת וכזאת עשיתי. רבי יוחנן אמר משום רבי אלעזר ברבי שמעון: חנשה, ארבעה בימי משה ואחד בימי יהושע, שנאמר אנכי חטאתי וכזאת וכזאת עשיתי.

1מדרש תנחומא (ורשא) פרשת שמיני סימן ט

רבי שמעון בן אבא בשם רבי יוחנן אמר כל מקום שנאמר ויהי משמש צרה ומשמש שמחה ואם צרה אין צרה כיוצא בה ואם שמחה אין שמחה כיוצא בה... ויהי ה' עם יהושע ויהי שמעו בכל הארץ (יהושע ו), אמר להם אף היא אינה של שמחה שבאותו הפרק נפל יאיר בן מנשה ששקול כנגד רובן של סנהדרין שנאמר (שם /יהושע ז') ויכו מהם אנשי העי כשלשים ושה איש

2מדרש שמואל (בובר) פרשה טז

[א] גִּפְן מִמְצָרִים תִּסְיַע תִּגְרַשׁ גּוֹיִם וְתִטְעֶנָּה: פְּנִיַת לְפָנֶיהָ וְתִשְׁרַשׁ שְׂרָשִׁיהָ וְתִמְלֵא אֶרֶץ: (תהלים פ' ט'), מה הגפן הזו אינה נטעת בערבוביא אלא שורות שורות, כך הן ישראל אינן חונין אלא דגלים דגלים, מה הגפן הזו בולשין תחתיה ואח"כ נוטעין אותה כך תגרש גוים ותטעה, מה הגפן הזו שומר שלה [עומד] למעלה הימנה, כך [ישראל שומר שלהן עומד למעלה מהן ומשירן /ומשמרן/ שנאמר] הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל (תהלים קכ"א ד), מה הגפן הזו שרביט אחד עולה ממנה והוא מכבש כל האילנות, כך הן ישראל צדיק אחד עומד מהן ושמו הולך מסוף העולם ועד סופו, ויהי ה' את יהושע ויהי שמעו בכל הארץ (יהושע ו' כ' ז), מה הגפן הזו יש בה יין ויש בה חומץ, זה טעון ברכה וזה טעון ברכה, כך הם ישראל על מדת הטוב ברוך הטוב והמטיב, על מדה אחרת ברוך דיין האמת, מה הגפן הזו יש בה יין ויש בה חומץ יש בה ענבים ויש בה צמוקים, כך הם ישראל יש בהם [בעלי] מקרא ומשנה תלמוד ואגדות,

3תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמו עמוד א

שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא. ישראל שעמדו על הר סיני - פסקה זוהמתן, עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני - לא פסקה זוהמתן. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: גרים מאי? - אמר ליה: אף על גב דאינהו לא הוו, מזליהו הוו, דכתיב +דברים כט+ את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה וגו'. ופליגא דרבי אבא בר כהנא, דאמר רבי אבא בר כהנא: עד שלשה דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו; אברהם הוליד את ישמעאל, יצחק הוליד את עשו, יעקב הוליד שנים עשר שבטים שלא היה בהן שום דופי.

4במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה י

ד הה"ד (משלי לא) דברי למואל מלך למה נקרא שלמה למואל א"ר ישמעאל באותו הלילה שהשלים שלמה מלאכת בהמ"ק = בית המקדש = נשא בתיה בת פרעה והיה שם צהלת שמחת ביהמ"ק וצהלת בת פרעה ועלתה צהלת שמחת בת פרעה יותר מצהלת בית המקדש... ובאותו שעה עלתה במחשבה לפני הקדוש ברוך הוא להחריב את ירושלים הה"ד (ירמיה לב) כי על אפי ועל חמתי וגו' רבנן אמרי אלף מיני זמר הכניסה לו בת פרעה והיה מצוה לזמר לפניו באותו לילה והיתה אומרת לו כך מזמרין לפני עבודת כוכבים פלונית וכך מזמרין לפני עבודת כוכבים פלונית מה עשתה בת פרעה כמין פרס שטחה לו למעלה ממנו וקבעה בו כל מיני אבנים טובות ומרגליות שהיו מבהיקות כעין כוכבים ומזלות וכל זמן שהיה שלמה רוצה לעמוד היה רואה אותן הכוכבים והמזלות והיה ישן לו עד ארבע שעות א"ר לוי אותו היום נתקרב תמיד בארבע שעות ועל אותה שעה שנינו מעשה היה ונתקרב תמיד של שחר בארבע שעות והיו ישראל עצבים שהיה יום חנוכת בית המקדש ולא היו יכולין לעשות מפני שהיה ישן שלמה והיו מתיראים להקיצו מפני אימת המלכות הלכו והודיעו לבת שבע אמו והלכה היא והקיצתו והוכיחתו הה"ד (משלי לא) משא אשר יסרתו אמו

(ז) ובני כרמי. כלל זה יהיה בידך בכל הספר, שעזרא העתיק ספרו מספר היחוס הגדול, ששם היו נמצאים יחוסי כל משפחה ושריגיה וענפיה מראש עד סוף, עזרא לא העתיק רק הצריך ורק אנשים מסוימים, ושם היה כתוב ובני זמרי וחשב כל בני זמרי שהיו רבים ובתוכם כרמי, ואחר כך היו כתובים כל בני כרמי ובתוכם עכן, ועזרא דלג על הבלתי צריך ולא העתיק רק ובני כרמי ודלג עד עכן, והעתיק עכר עוכר ישראל. ולכן כתב ובני בלשון רבים, כמו שהיה כתוב בס' היחוס, ששם הזכיר בני רבים. וקראו אותו עכר ע"ש שעכר את ישראל, שהרי"ש והנו"ן מתחלף בשמות, כמו נבוכדנצר נבוכדרצר:

6תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מד עמוד א

ועד השתא מאי טעמא לא איענוש? אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון: לפי שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן.

כתנאי: +דברים כ"ט+ הנסתרת לה' אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם למה נקוד על לנו ולבנינו ועל עי"ן שבעד: מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן, דברי רבי יהודה,

אמר ליה רבי נחמיה: וכי ענש על הנסתרות לעולם? והלא כבר נאמר עד עולם. אלא כשם שלא ענש על הנסתרות - כך לא ענש על עונשין שבגלוי עד שעברו ישראל את הירדן. אלא עכן מאי טעמא איענוש? - משום דהוּ ידעי ביה אשתו ובניו

7רש"י דברים פרק כט

הנסתרת לה' אלהינו - ואם תאמרו מה בידינו לעשות, אתה מעניש את הרבים על הרחורי היחיד, שנאמר (פסוק ז) פן יש בכם איש וגו', ואחר כך (פסוק כא) וראו את מכות הארץ ההיא, והלא אין אדם יודע טמונותיו של חבירו, אין אני מעניש אתכם על הנסתרות, שהן לה' אלהינו והוא יפרע מאותו יחיד, **אבל הנגלות, לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה דין בהם יענשו את הרבים.** נקוד על לנו ולבנינו, לדרוש, שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן **משקבלו עליהם את השבועה בהר גרזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה לזה:**

ילקוט מעם לועז

והוא

אוצר האגדה הפירושים וההלכה על תורה נביאים וכתובים

חיברו בלשון לאדינו החכם השלם והחסיד
רבי יעקב כולי זצ"ל
המגיה והמסדר של המשנה למלך

והשלימו אותו

רבי יצחק מאגריפו ורבי יצחק ארגואיטי זצ"ל

וחלק זה חובר בלשון לאדינו ע"י החכם

רבי רחמים מנחם מיטראני זצ"ל

מחכמי אינדאריאנו שעלה בסוף ימיו לירושלים וכאן מנחתו כבוד

הועתק זו הפעם הראשונה ללשון הקודש

על ידי

שמואל ברח"י זללה"ה ירושלמי

הכתוב בגנותו, וכן מצינו בקרן שנאמר ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי, שאע"פ שהיה מזרע קודש של יעקב אבינו בא לחלוק על משה. ועוד טעם (ל) למה הזכיר כל שושלתו, ללמדנו שלכך פשט ידו בשלל, כפי שנתבאר לעיל, שהסתמך על יחסו שלא יאונה לו רע. ובשעה שנפל הגורל על עכן התחיל מתוכח עם יהושע ודיבר עמו בגדלות לב. אמר, כיצד אתה בא עלי בגורל להורגני. אילו היו מפילים גורל עליך. ועל אלעזר הכהן הגדול בודאי היה הגורל יוצא על אחד מכם. וכשם שזה לא אמת כך אין הגורל עלי אמת. ועוד, שהרי משה רבינו ע"ה שלא עבר זמן מרובה משנפטר כתב בתורה על פי שנים עדים יומת המת. ואתה בא לחדש דין חדש ולהורגני על פי גורל בלי עדים ובלי משפט. (לא) וכשראה יהושע שעכן מוציא לעז על הגורלות התחיל לקחתו בדברים טובים כדי שיודה בדבר וידע כל העם שהגורל הודיע האמת. וזהו שנאמר:

ויאמר יהושע אל עכן בני שים נא כבוד לה' אלהי ישראל ותן לו תורה והגד נא לי מה עשית אל תכחד ממני (ג, יט).

כך אמר לו יהושע, אני מפציר בך הרבה שים נא כבוד לה' אלהי ישראל ואל תוציא לעז על הגורלות, שזה יהיה הילול השם, שהרי משה כתב בתורה שהארץ תחלק בגורל, ואם תוציא עכשיו שם רע על הגורלות כשיחלקו הארץ בגורל לא יתרוצו בחלוקה, וירבה הדבר מחלוקת בישראל, אם כן אבקש ממך להודות על מעשיך.

ועוד אמר לו, שלכך רוצה הוא שיודה על חטאו, כדי שאפשר יהיה לשרוף החרם ובכך לא יכשלו בו שאר ישראל. וכשמעו ישראל הדברים הקשים שאמר עכן ליהושע, ניצתה אש גדולה של מחלוקת בישראל ונעשו חבורות חבורות. בני שבט יהודה ביקשו להצילו מפני שהיה בן שבטם, ואחרים אמרו אל יוצא להורג על פי גורל כי אם על פי עדים ודין, ואחרים אמרו יהושע נביא נאמן הוא ועל ידו נעשו כ"כ הרבה נסים ונפלאות וכל מה שאומר בשם השם אמת וגורלו אמת. ועוד שראינו את המופת הגדול של האוניים ותומים, (וי"א של הארון). ולכן כולנו צריכים לקיים את דברי יהושע. ונעשה ריב גדול בישראל וגבר שבטו של יהודה ונהרגו הרבה נפשות מישראל, וכשראה עכן שבגללו נהרגו רבים מישראל אמר בלבו, והרי כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, וכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו איבד עולם מלא, ואם לא אודה ייהרגו עוד נפשות. באותה שעה הודה ובכך מסר נפשו להצלת הרבה נפשות בישראל. (לב) ויהושע ביקש להחזירו בתשובה לפני מותו שלא תאבד נפש אחת מישראל בעולם הזה ובעולם הבא. וביקש לעורר לבו בדברים רכים שיודה על כל חטאיו